

EESTI LOOMERAHVA APRILLPLEENUM 2017

Kertu Saksa märkmed pleenumi kõnevoorult

Enn Põldroos (video)

Kas 1988.aasta aprillipleenum elab Sinu sees edasi?

Oleme jõudnud täiesti teistsuguste aegade sisse.

Et Lennart Meri osutus omal ajal presidendiks valituks, oli tingitud tookordest ebamäärasest olukorrast, mis siis oli. Kui hiljem oleks selline erakordse mõttejõuga inimene tahtnud presidendiks saada, siis ta ei oleks kampaaniarallile pääsenud. Praegune president sai kohale seepärast, et tavalised protseduurid jooksid kinni.

Küsimus on inimese äratundmises. Oleme kõik kangesti uhked Arvo Pärdi üle. Kui maailm ei oleks meile öelnud, et tegemist on geeniusega, kas me ise oleks teda ära tundnud? Me ise oleks mõelnud, et Eurovisioonis poleks ta võitu ära toonud.

Kuidas leida tõe tõdedeta maailmas?

Mis on demokraatia? Demokraatia peaks olema tõe väljaselgitamise vahend. Nii see peaks olema.

Urmas Paet

Me ei taju oma igapäevastes tegemistes, kui palju mõjutab meie igapäevast keskkonda Euroopa Liit. Võtame iseenesest mõistetavalt, et võime töötada, õppida ja reisida Euroopas. Iga päev me ei mõtle sellele, kui palju on meie vabaduse määr laienenud.

Igapäevasesse meediaruumi on aga jõudnud tõdemus, et Euroopa Liit on jõudnud lagunemise eestuppa. Seda käsitletakse kui lihtsalt asja, aga nii see ei ole. Lagunemine oleks ülikeeruline protsess.

EU ees on mitu keerulist probleemi ühel ajal – terrorism, Brexit, Türgi, suhted USAGA jne. Need pole aga põhjusel EU lagundamiseks. Kui mõelda EU lagunemisele, siis tuleb küsida, kas see lahendab need probleemid, mis täna EU ees on? Riigid üksi ei saaks nende lahendamisega hakkama. Tugev EU on Eestile väga oluline ja sellega peame tegelema ka eelseisval eesistumise ajal. EU lagunemise mõttega ei tohi mängida lihtsalt igavusest.

Kogu EU olemasolu jooksul ei ole ükski EU liikmesriik teineteisega sõdinud. Eurotsoon toimib. EUs on 35 miljonit elanikku ja see on suur jõud. Üksi ei oleks ühelgi Euroopa maal sellist jõudu.

Katrin Koov

Kuuleme palju, et Eesti riik hakkab justkui valmis saama ja kõik toimib. See on aga esimene ohu märk sellest, et asjad hakkavad seisma jääma.

Mis on ruum? Milline on hea ruum ja kes loob ruumi? Eesti ruum on osa Euroopa ruumist. See on osa Eesti kultuurist. Iga maastik, linnaruum ja ka kodu on osa Eesti identiteedist, mis erineb teiste maade

identiteedist. See ruum ei tule iseenesest. See on otsuste tulemus. Ruum ei ole ainult arhitektide asi. See on meie kõigi asi ja vigased otsused mõjutavad meie elu väga pikka aega.

Milline on Eesti ruumi seis täna, 25 aastat pärast iseseisuvuse taastamist? Meil on ruumi toimimiseks vajalikud seadused ja määrused, aga need ise ei loo ruumi. Kultuuri ei saagi lõpuni ära normeerida.

Probleemiks on otsuste killustatus. Ruumi puudutavaid otsused tehakse väga erineval tasandil. Riigi tasandil on need jagatud ministeeriumide ja teiste otsustajate vahel.

Kui soovime muutusi, siis on lisaks tarvis loovat pilku. Arhitekte võiks enam usaldada. Lastele võiks anda arhitektuuriharidust.

Uue aja märksõna on koostöö. EV 100 algatus Hea avalik ruum, väikelinnade keskuste korrastamise idee on väga hea algatus. Sama heaks näiteks võiks kujuneda riigi üürielanute programm.

Ruumiline mõtlemine on igale inimesele sündides kaasa antud, kuid kui seda ei arenda, siis see kaob. Lastele tuleks anda baastadmised heast ruumist, et lapsed oskaks ruumi teemadel kaasa rääkida.

Ruum ei saa otsa ja sellest ei saa välja minna. Oluline on mõista, et täna tehtud otsuste mõju ulatub kaugemale nii ajas kui ruumis.

Mati Hint

Selles saalis on praegu koos väga palju Eesti südametunnistust.

Üks mu tuttav prantsuse teadlane ütles parkümmend aastat tagasi nii: „Kui te lasete hävitada solidaarsuse Eesti ühiskonnas, siis on teiega kõik.“

Eesti ühiskond muutus iseseisvumise ajal väga solidaarseks. Iseseisvuse saavutamise järel hakati promoma ideoloogiat, mis eitas solidaarsust. Mitu Eesti peaministrit läheb ajalukku sõnadega, et uppuja päästmine on uppuja enda asi ja et solidaarsus on illusioon. See on vastand soomlaste ütlusele ketään ei jätetä. Kas on siis imestada, et paljud on kolinud Soome?

Meil fetišeeritakse ebavõrdsust. Selle pärast tunneb muret isegi Euroopa Komisjon, et meil on kuuekordne vahe vaeste ja rikaste vahel.

Kaotajaks on noorem põlvkond, kes peab orienteeruma labasevõitu massikultuurile.

Eestis ei teata, et minister tähendab ladina keeles teenijat. Meil on ministreid, kes ühe mastaapse majandusliku läbikukkumise järel istuvad teisele toolile ja teevad seda sama. Täna teame, et ka valitsuse vahetus ei muuda midagi. See ületab isegi ENSV jaburused.

Just meie päevil lõheneb Eesti Rail Balticu küsimuses. Kardan, et sellest võib kujuneda riiklik korrupsiooni juhtum nagu saime näha Väinamere praamiliikluse juhtumi puhul.

Eesti kõrgkultuur küll õitseb. Siin ei elata veel oma mullis.

Lõhestatud ühiskond elab suure riski olukorras ja selle peale peaks mõtlema ka riiklikus kommunismis elavad ametnikud.

Ühiskonna arvamusel manipuleerimine on muutunud mõõdupuuks – see on tõejärgne, posthumanistlik ja postkristlik ühiskond.

Loodame, et Eesti intelligents leiab oma vaadetes ühisosa nii nagu kunagi fosforiidisõjas.

Ott Raidmets

Arvatakse, et feminism on midagi radikaalset ja naistekeskset. See ei kannu aga endas midagi muud kui soovi elada maailmas võrdselt meestega.

Ühiskonnal on meestele ootused, mis on tema olemusega vastuolus – kaitseb rusikatega oma arvamusi jne. Neid mehi, kes seda rolli kanda ei taha, on, kuid nad teevad sellele vaatamata veenva etteaste.

Kes poleks kuulnud lauset, kolm on koolipoisi hinne. Naised on targemad, aga juhtivatel kohtadel on mehed.

Positelt ei oodata eriti midagi. Tüdrukutelt oodatakse, et nad on tublid. Poistel on ühiskonnas eelised. Tüdrukud peavad enda kehtestamiseks pingutama topelt.

Mehi ja naised ei tuleks omavahel vastandada. Hoiakute muutumine algab noortest.

Võrdõigusslikkuse teemat veavad ainult naised. Ka mehed võiks seda teha.

Tüdrukud ei ole oma valikutes vabad, sest kogu meedia on naise keha seksualiseerimist täis.

Soorollide muutmise vastutus on ka teatril ja kinol ja kunstil.

Klassikokkutuleku film sai järjele toetuse, aga film „Marie Underi sonetid“ jäi toetusest ilma. Mida sellest järeldada?

Siiri Sisask

Miks ei rääkinud meie vanavanemad nõukogude ajal oma eludest?

Mida on 50 aastat lageraiet (nõukogude aega) meiega teinud? Oleme võsa tasemel. Kõikjal räägitakse koostööst, aga ikkagi on igas valdkonnas selles osas auk. Me ei oska teha koostööd. Mille poole me peame pöörduma? Kuidas saada metsaks, mitte olla üksik puu. Kas kardame, et keegi tuleb ja teeb meiega lageraiet. See ei peaks nii olema.

Toomas Kiho

Öeldakse, et me pole kunagi elanud nii rikkalt kui praegu ja ka kultuuril pole kunagi läinud nii hästi kui praegu. Kui aga osata kuulata, siis on tunda, et miski rebeneb. Kas Eesti peab selle ralli vastu?

Tasapisi kaob Eesti asi näppude vahelt ära ehk siis see, milleks riik omal ajal tehti. Kas olete märganud teede võrku, mille RMK on rajanud? Kas see on probleem? Riik ütleb, et ei ole. Kas olete kuulnud Emajõe äärde rajatavast tselluloosivabrikust? Kas see on probleem? Riik ütleb, et ei ole. Kas olete kuulnud Rail Balticust? Kas see on probleem? Riik ütleb, et ei ole. See ühendab meid mõtteliselt Euroopaga, kui sinna ka rongiliiklust ei tule.

Mis keeles räägivad teiega pused, ja T-särgid? Eesti keel see pole.

Kas metsade kadumine on probleem? Äkki ei ole. See ongi suurem vabadus.

Ainsa probleemina nähakse majanduskasvu suurendamist. Selleks on vaja tööjõudu. Kas toome uued eestlased sisse? Eesti on sel aastal ELi eesistuja. Võiksime pakkuda Euroopa pagulaskriisile lahenduse.

Meil on vähe rahvast. Soovijaid, kes tahaks ELi tulla, on palju. Võtame nad vastu. Miks me ei võiks miljonite kaupa inimesi sisse tuua? See aitaks majanduskasvu suurendada. Teeks miljonlinna Loksas. Parim kink Eestile 100 sünnipäevaks. Eesti ise tuleb sel juhul küll lõpetada.

Andres Tarand

Eesti kiituseks – inimarenguindeksi järgi on EV tõusnud vahemikus 1995 kuni 2014 60ndalt kohalt 30ndale kohale. Me oleme nüüd väga lähedal Kreekale ja Itaaliale. Seda küll enamalt jaolt nende maade languse, mitte meie kiire tõusu tõttu. Meie areng on aga olnud sujuv. Selle eest tuleb kiita.

Aga suuri ahvides (Ameerikat) liigume loogeldes loojangu poole. Laename oma keelde inglise keelest ja räägime jaburusi nagu: emotsioon on laes, poliitikad, maled, erinevad lapsed, 24/7.

Suhteliselt eduka Eesti probleemideks on vastutamatus ja vastamatus. Kaks matust. Kui vaadata ümber – Brexit, Trump, Poola, Türgi, siis võime end õnnelikuks pidada. Vastuolulised tunded tekivad eliidi toimetamist jälgides. Suured riigiettevõtted – Tallinna Sadam, Eesti Õhk, Eesti Energia - need märksõnad tähedavad kõigile midagi. EE ei kuulanud head nõu. See ongi vastamatus.

Haigekassas toimuv on vastutamatus. Rail Balticu asjaajamises pandi ainuvastutus kolmele maavalitsusele, mis teadagi lähevad likvideerimisele. See on vastutamatus. Aivar Rehe, Sandor Liive ei vastuta millegi eest.

Birgit Landberg

On oluline ja vanematele inimestele läheb korda, et suguvõsa kestab. Meil on soov olla suurem kui mina ja olla meie. Ka need, kes on millegi poolest normiga pahuksis, on siiski pere, keda seob veri.

Allegooria – Eesti on pere. Ka meid seob ülekantud tähenduses veri. Meie on suurem kui mina mis sest, et me teineteist ei tunne. Samas me tõukame kõike, mis erineb eemale. Seepärast ei õnnestu integratsioon.

Valdur Mikita

Kastume sõnastada inimeste elutunnet. Paradoks – eesti keelel ja kultuuril ei ole kunagi nii hästi läinud kui praegu, aga ei ole ka kunagi nii halvasti läinud kui praegu. Täna kaitstakse ennekõike seda, mis vastab euroopalikule arusaamale. Mis on saanud aga meie Läänemere-Soome identiteedist?

Meie inimese võrdkuju – käes mobiiltelefon ja seenenuga. Need on meie kaks Eestit – üks puhkes õitsele, teine hääbus. Suures osas on välja vahetatud eesti loodus. Raiume oma metsad maha.

Elame üle ka usuvahetust. Meie loodus- ja ristiusu servajoone on hõivanud agnostikud.

Vahetunud on ka traditsiooniline eluviis. Maapiirkondadest lahkutakse. Meie identiteedi nurgakiviks on olnud peretalu. See asutismuster on hävinud. Inimestelt on ära võetud tootmisvahendid ja seepärast ei ole neil sooja ega külma haldusreformist. Selle asemel, et anda inimestele tagasi maa, panustatakse sotsiaalabisse.

Põlisrahva kultuur hakkas kiiresti hävima just oma riigi sünniga. Peaksime kaitsma seda hingemaad, mida kutsume Läänemere-Soome kultuuriruumiks.

Kuidas tuua riigi juurde tagasi 100 000nded eestlased. See on väga suur probleem. Millal sai Lõuna-Eestist Ida-Virumaa? Kas keegi pani seda üldse tähele?

Meil on inimesi, kes ei loe üldse midagi, sest nad on „24/7“ ametis Eesti riigi ehitamisega.

Oleme üks riigita rahvas, ütleb täna inimese elutunne. Pühitseme seda südames, vaikuses ja see on meile traagiline. „Pärast surma ma saan oma laeva, mille tulesid ise ei näe“ (J. Smuul) Selline on eesti inimese elutunne.

Arvo Valton

Kui keegi võtaks kätte ja koostaks kogumiku, mida 1988 pleenumist osavõtjad on rääkinud ja kuidas nende tsitaadid kõlasid, saaks naljaka raamatu. Mõni räägib, et tema tegigi kogu laulva revolutsiooni. Mongolid on teinud nii, et omistanud kõik head tsitaadid juhile. Ka nii võib teha.

Eestil on läinud hästi. Oleme saanud iseseisvaks riigiks, aga kui iseseisvad oleme, on defineerimise küsimus.

Kehvalt on läinud teadusel. Kurdame, et ajud voolavad ära ja see on tõesti nii. Paljud andekad on lahkunud ja rakendavad oma potentsiaali mujal. Need rakendused toovad mujal miljoneid. See raha ei tule siia. Paljud meie leiutised ei ole siin patenteeritud.

Igal aastal kaitstakse üksi TÜs üle 100 doktoritöö. See näitab, et eesti rahvas on andekas rahvas.

Ajude äravoolu probleem on etteheide ladvikule. Juba 90ndate alguses oli visiooni vähe – võeti üle seadusi ja malle. See kestab tänini. Ära on müüdnud suurtööstust jne. Mitu aastat on jahatud haldusreformiga. See aktsioon on Eestile kahjulik. Ääremaad on tehtud tühjaks – apteegid ja postkontorid on läinud ja koolid pannakse kinni. Kihnlased on olnud tublid, aga apteeki pole neil kunagi olnudki.

Meie keel pääses Vene painest, kuid on ohtlikumas olukorras inglise keele paine all. Leidub juhte, kes arvavad, et ülikoolid võiks minna inglisekeelele üle.

25 aastat kestab põlevkivi laus lagastamine. Pool põlevkivist jääb maa alla ja sellega toodetakse õhku saastades elektrit.

Selliseid häid kohti, kus elada nagu Eesti, on maailmas vähe, seda tuleb hoida.

Ignar Fjuk

Kunstnikud jäägu oma liistude juurde. See oli Reiljani ettepanek olukorras, kus valiti T.H. Ilvest presideniks. Mis on saanud Reiljanist ja T. H. Ilvesest?

Et mugavalt valitseda, toetab võim alati nišikoolkondi, neid toetatakse piskuga, et nad oleks rahul, kuid jääks võimust kõrvale. Seda tehti ka nõukogude ajal – autolubade ja muuga.

Ka tänane Kulka töötab tasalülitava institutsioonina. Kui oskad ankeeti täita, saad toetust, kuid pea lõuad.

Kriisijuhtimise õpikunäide on Jääkeldri juhtum. Arvati, et presidendi kaasamine annaks uue mõõtme tookordsele liikumisele valitseva kliki vastu. See oli vale arvestus. Seati sisse võimalus, millega

inimesed said ettepanekuid teha. Sellest ei tulnud midagi välja. Mis Rahvakogu, mis ettepanekud? Riigikogu ütles, et nemad on valitud ja nemad otsustavad.

Rail Balticu juhtum on pannud poliitikud juba uut Rahvakogu kavandama. On ekslik arvata, et kultuurinimesed on midagi ühiskonnas eraldiseisvat. Kultuuri jõud on just selles, et see eksisteerib ühiskondlikus koosluses. Ärme lase end meelitada ilusa nimega kogudessed - Rahvakogu, Kultuuriparlament või olgu või Haldjakogu. See tähendaks ise otsustamise lõpetamist ja otsustamise delegeerimist teistele.

Kui soovime Kultuuriparlamenti, mis meil võiks olla, siis ei tähenda see, et kultuurinimesed istuks ninapidi omaette. Riigikogust võiks saada Kultuuriparlament (seal võiks olla palju kultuuriinimesi).

Loojad ongi üksi. Nad ei vaja kollektiivset tegutsemist.

Kultuuriinimeste hulgas, kes tookord T.H. Ilvest presidendiks tahtsid, olid ka Pärt, Järvi ja Kross. Savisaar sai seda kogu (80 inimest) naeruvääristada. Üksikloojat ei saa naeruvääristada. Lageraiet saab ikkagi teha ainult metsas.

Tõnu Viik

Kuidas me Eesti kultuurist räägime? Me retsiteerime. Retsiteerime põhiseadust – Eesti kultuur on meile kõige tähtsam. Kui läheb otsustamiseks, siis see retsiteering ei konventeeru tegudeks. Miks see ülekanne ei toimi? Kuhu me pidama jääme?

Võtame teemaks eesti teaduse ja rahvusprofessorid. Ka seal alustatakse samast retsiteerimisest. Kõige selle sees on meil 10 rahvusprofessori. Mida teevad ülejäänud enam kui 500 professori? Kas nemad ei arendagi eesti keelt ja kultuuri? Teevad seda ainult töö kõrvalt nii palju kui aega üle jääb. Nende edukus ei ole mingisuguses seoses sellega, kui palju nad suudavad panustada Eesti keelde ja kultuuri.

Valik eesti ja inglise keele vahel on vale dilemma. Kõik väikesed riigid on olnud mitmekeelsed. Selles pole küsimus. Meie eesmärk peaks olema mitmekeelsus mitte valik see või teine.

Me defineerime eesmärgist allpool kõiki asju liiga kitsalt. Kuidas defineerime kultuuri? Kas see on miski, mis aitab meil pärast tööpäeva lõõgastuda? Tarbime seda. Või on see midagi muud?

Kultuur aitab meil olla eelkõige inimene, sest see loob tähenduste maailma. Kultuuri elujõulisus seisneb tähendusloome võimaluste avaruses. See ei tohi tähendada piiratud võimalusi. See peab pakkuma võimalusi olla elus kaasaegses maailmas. See on ka võimalus vaimses mõttes ärkvel olla ja mitte magada maha oma elu.

Küsimus ei ole, et kas kultuur on või ei ole. Muidugi on. Küsimus on, kui atraktiivne on kultuur? Kui tahaksime täna, et see oleks miski, millest ka meie lapsed saaksid tulevikus osa, siis see teeb sellest atraktiivse.

Kultuur on võimalus elu tähenduslikult elada. See on - millised värvid on meie tunnetel ja emotsioonidel ja milline on meie sõnavara, mille alusel me kõike liigendame ja oma otsuseid teeme.

Egge Kulbok-Lattik

Eliit pole tõusiklikkus. Eliidi hulka loetakse klassikaliselt inimesi, kes mõtlevad laiemalt kui ainult oma huvidele. Selle aluseks on haridus. Otsustav on eliidiks kujunemise puhul autoriteet, mis põhineb kas

usaldusel või hirmul. Eliit väljendab staatust. Kui kontekst muutub, siis eliit lakkab olemast eliit – nt 1940ndal aastal lakkasid Siberis meie eliiti kuuluvad inimesed olemast eliit.

Eliit kujundab hariduse ja süsteemi, millel riik põhineb. Eliit loob programmilised narratiivid ja ühise tulevikuvisioni. See teebki võimalikuks erinevatel ühiskonna gruppidel tunda end saatusekaaslastena. See on oluline, sest üks inimese põhivajadusi on määratleda end kuhugi kuuluvana.

Ilma tervikliku ajaloo käsitluseta ei saagi luua sellist identiteeti, mis võimaldaks rahva eneseväärikuse tekkimise.

Millisest narratiivist me puudust tunneme? Kas on võimalik kujutleda oma ajalugu erinevalt „Maleva“ filmist? Hõlpu ei anna ka Sarneti „November“. Rehepaplus ei ole solidaarne. See enesekaemus ei taga eneseväärikust meie identiteedi loomes.

Meil on alavääristav narratiiv alates Läti Hendriku kroonikast. See on masohhistlik ajalookäsitlus.

Meil tuleb oma narratiividega vaeva näha. Me ei saa nendega rajada helget tulevikuvisioni. See kõik mõjutab me majandust, valitsemist ja ka kunstiloomet.

Nii nagu sotsiaalselt ja kultuurilisel on määratud see, keda peame eliidiks, on määratud ka, kes on vaesuses.

Saatusekaaslastena peame ise oma narratiivi kujundada.

Anu Raud

Kas Eesti on saanud suureks? Eesti on väike riik. Mind häirib pigem väikese Eesti riigi suurusehullustus. Suureks võib saada vaimult, aga seda on vähe. Paneksin Eesti riigile diagnoosi *mania grandiosa*. Arste meelitatakse väikestest maakohtadest tõmbekeskustesse. Kui kõik maaelu reformid õnnestuvad, siis maaelu väheneb ja kahaneb. Maavanemad kaovad, maakonnad kaovad. Eestimaa on praegu nagu metssigade songitud kartulipõld. Kergekäeliselt muudetakse kohti ja kohanimed, et teha uued.

Me oleme loov rahvas. Meie kohanimed ja liitsõnalised perekonnanimed on meie varandus.

Tunnen, et täna ei ole kaasaráäkimisel mõtet, sest ikkagi tehakse nii nagu on otsustatud. Ei kuulata inimesi.

Kultuurirahvas peaks saama tihemini kokku ja omavahel rääkima nagu täna.

Meie kirjanike ja mõtlejate raamatuid, artikleid peaks uuesti lugema ja seal öeldut tähele panema.

Pille Lill

Eesti elab väga hästi, aga oleks vaja luua süsteem, kuhu kultuuriinimesed kutsutakse ja see oleks Kultuuriparlament. See oleks nõuandev kogu küsimustes, mille lahendamiseks ei ole Riigikogul aega. Seda nõu oleks kogu riigil aga vaja.

Kutsume loovinimesi appi poliitikat tegema. Meil on Riigikogus 11 kultuurikomisjoni liiget, aga kultuuri, keele ja hariduse hoidmiseks oleks tarvis, et oleks jõudu enam.

Kui koostati 2020 plaane, siis koondati kultuuriinimesed, kuid lõplikesse dokumentidesse ei läinud nende ideed sisse. Seepärast oleks Kultuuriparlamendi vaja, et ideed ei läheks enam kaduma. Võibolla on Kultuurikoda see koht, kus peaks Kultuuriparlamendi ideega algust tegema. Ootan toetust ja vaatame, kuidas see idee lendu läheb.

Tarmo Soomere

Kultuur on teaduse ja kunstide summa. Mis on teaduse sõnum? See on ainult üks komponent otsuste tegemisel arvesse võetavatest teadmistest. Et teaduse soovitud oleks veidi suurem kaal, peaks sellel olema spetsiifiline kvaliteet, mida teistel ei ole.

Üle hulga aja on Euroopas lepitud kokku mõnede sõnade ühine interpretatsioon. Teadus – see on usaldusväärsus, ausus, austus, vastutustundlikkus.

Teaduse osa on ka paindlikkus, raamide puudumine ja saadud vastuste esitamine ilma ideoloogilise, majandusliku või poliitilise surve alla sattumiseta.

Teadustulemused on sõltumatud, kuid teadlased ise on harva sõltumatud. Kauges minevikus oli teadus rikaste hobi. 100 aastat tagasi sai teadusest elustiil. Juba 20 aastat tagasi sai teadlaseks olemisest diagnoos. Täna on teadlaseks olemine sõltuvus. Teadlased kirjutavad taotlusi oma töö finantseerimiseks nagu sõltased, kellel on lootus võita. Järjest vähem võita õnnestub.

Teadlased taotlevad rahastust justkui ainult oma töö rahastamiseks. Ainult omale. Ja hoolimata kõigest suudavad meie teadlased ikka veel riiki nõustada. Teadlastel peaks olema julgust ebatavalisi lahendusi ellu viia. See on innovatsioon. Täna on akadeemiku palk aga pool miinimumpalka. See ei ole kohane.

Tahame mõlemat teaduse head käekäiku ja riigi helget tulevikku. Tuleb otsida nende kahe ühisosa.

Marju Lauristin (video)

Eestikeelne teadus peaks olema väga oluline osa Eesti kultuurist. Kultuur on see, mis loob tähendusi. Arutame selle üle, mis on tõejärgne ühiskond ja mida toob kaasa tehnoloogia areng. Sellega tegelevad ka sotsiaalteadlased ja filosoofid. Mure on selles, et seda, mida Eesti ülikoolides uuritakse ja mis on väga põnevad asjad, ei oleks piinlik avaldada eesti keeles. Oleme olukorras, kus eesti keeles avaldamist on hakatud pahaks panema. See kõlab nagu Vene ajal vene keeles teaduse tegemise survestamine.

Pagulased saavad küsida, miks nemad peaks eesti keelt õppima, kui eestlased ise seda keelt ei väärtusta? Väliseestlased olid õnnetud, et eesti keel muutus seal väliskeskkonnas kõögikeeleks (selles ei tehtud teadust ja kultuuri). Ärme ise lase oma keelel muutuda Eestis kõögikeeleks.

Meil on suurepärase noor põlvkond ja tehakse suurepäraselt kultuuri ja kunsti, kuid kui seda ei teha eesti keelt täpsemaks ja väljendusrikkamaks muutes, siis eesti keel kuhtub. Võideldagem selle vastu ja aidakem üksteist.

Madis Somelar

Kool on inimudel ühiskonnast. Eesti hariduse üks suuremaid väärtusi on omanäoliste koolide olemasolu.

Kui suure vabaduse peaks aga õppekava õpetajale jätma? Õppekavaliselt ootame tänaselt noorelt vähem kui 10 aastat tagasi. Kas me saame seda endale lubada? Me võiks enam kujundada noortes oskust pingutada ja teha tööd.

Kõik, mis aitaks teha õppetöö põnevaks – muuseumitunnid, laboratoorsete tööde vahendid jne, on jäänud paljudele koolidele kättesaamatuks.

E-õpikeskkondade loomises oleme teistest Euroopa riikidest dekaadi võrra maas.

Tänane õpetajate palgasüsteem ei motiveeri õpetajaks õppimist. Füüsika ja loodusõpetuse aineõpetajatest on väga suur põud. Ainult 40% kõigist Eesti füüsikatundidest antakse väljaõppinud füüsikaõpetajate poolt.

Marju Lepajõe

Milleks on vaja emakeelset kõrgharidust? Seda küsimust on väga piinlik esitada. Muu maailm imestab, milline kunst, kõrge haridustase ja metsik kultuur meil on. Peaaegu iga kuu toimub mingi haridusteemaline ümarlaud või konverents ja kogu aeg sellele küsimusele vastatakse. Lisada ei ole midagi, hästi vastatakse. Dialoogi ei ole kellegagi pidada. Kultuurirahvas räägib, miks seda vaja on, aga riik seisab nagu Prantsuse leitnandi tüdruk tormisel merekaljul ja vaatab sõnatuna kaugusesse. Ei reageeri.

Väga põhjalikult on vastatud, et Eesti kõrghariduses on keele hoidmine kõige olulisem küsimus. Teaduse keel on kõige olulisem asi kultuuri kestmise seisukohast. Seetõttu on see poliitiline küsimus. Sellest, mida teeb rahvusülikool, sõltub Eesti tulevik.

Üliõpilased küsivad, millal alustada miitinguid, et saaks eesti keeles edasi õppida? Kas minna välismaale, sest seal on inglise keeles õppimine loomulikum?

Inglise keelele üleminekut survestatakse. Kas oleks nii, et kõige odavam oleks teha Eestist üks laoplat, millel saaks selle rongiga siis edasi-tagasi sõita?

Torkab silma, et teede ehitusele lähevad väga suured summad, teadustööks ja õppejõudude palkamiseks ei jätku. See on valikute küsimus.

See, mida me täna teeme, on liinitöölise tootmine välismaa firmadele.

Jaan Elken

Maalikunst on olnud aastasadu laboratoorium, kus on läbi mängitud kõik uus. Öeldakse, et maalikunst ei ole enam moes. See on sama, mis väita, et moes ei ole ausus või kirglik armastus. Õnneks ei saa öelda ka seda, et maalikunst on surnud.

Noorte kuraatorite tendents on olla aga ainult uue ja moodsa teenistuses. Kaasaegses kunstis on veelahe tegijate ja tarbijate vahel Eestis suur. Võib aru saada, et 90ndatel lasti põhja etableerunud nõukogude kunst, kuid hävines ka palju muud olulist.

Kunsti keele keskkonnas peab viibima. Näitustel peab käima, maale vaatama. Seepärast on nüüdisaegsed kunstimuuseumid olulised. Pärnu Uue Kunsti Muuseumi ähvardab lammutamine. Mark Soosaar on Pärnule liiga suur. Pärnu majandus-poliitilisele eliidile on ta tülikas olnud kogu aeg.

Pärnu aga väga vajaks seda maja.

Krista Aru

„Kui vaim lõpeb otsa, jääb alles vaid ükskõiksus ja tigidus“ – Jaan Tõnisson. Tõnissonile tundus, et ühistegevus saab otsa. Kas meil on vaim otsa lõppemas? Vaim on natuke kängu jäänud. Me täidame kõiki Euroopa eeskirju suurepäraselt ja kogu me jõud on läinud sinna.

Kas oleme liiga harva meelde tuletanud, kui oluline on, et meil on mitte ainult head inimesed igas maanurgas, vaid meil peavad olema ka asutused, kes nende tööd toetaks.

Me esiisad on loodnud ja meile pärandanud suurepärase võrgu muuseumidest ja raamatukogudest. Need on natuke vananenud, kuid olemas. Täna on meil käimas haldusreform, mis on põhjustanud ka selles osas metssigade songitud kartulimaa. See ei tohiks nii olla.

Toompealt peaks samuti vaadatama Eestit, kui kõige paremat ja ilusamat paika maailmas. Me keelt on hoitud, meil on muuseumid ja raamatukogud. Need on loodud püüdest hariduse poole. Haldusreformi luues ei mõtle keegi sellele, kas muuseumid ja raamatukogud jäävad alles. Koolitunnid peaks toimuma muuseumides. See ongi vaimuharidus.

Usaldagem muuseumide ja raamatukogude töötajaid. Nende asutuste olemuses on kõik see, mis lubab aidata kaasa põlvkondade vaheliste sidemete hoidmisele.

Meil oleks vaja oma vaim uuesti sirgu ajada. Uhke Euroopa riik on valmis, aga sellest ei jätku meile. See on natuke hingetu. Sellisena me seda ei taha. Me tahame toeks oma muuseumi ja raamatukogusid. Toetume oma sirgeks ajatud vaimuga neile.

Oleme uhked selle üle, et meil on maailma kõige uhkemad folkloorikogud, rahvaluulekogud. See on see parim osa, mida meie eestlastena anname maailma kultuurile.

Pole vaja karta, et ERMi hoone on liiga suur ja võtab teistelt raha ära. Me kõik ootasime selle maja valmimist.

Indrek Tarand

Poliitikugi töös peitub suhtrütükk, mis teeb pipratera magusaks.

Kellele me täna tahame suuniseid saata? Meie tänane pleenumi pealkiri meenutab nõukogudeaegset imperatiivi. Kas on olemas sündmusi, mis eestlasi ühendavad? On – nt Tormise mälestamine jne.

Kultuuriinimene peaks sõna sekka ütlema, aga miks peaks täie aruga inimene minema poliitikasse? Täiearuga inimene ei lähe.

Parteidel on narkomaaniline sõltuvus rahast ja see on nii igal pool maailmas. See sõltuvus vajab ravi. Riigikogu saab määrata ravi ise. Kõige paremad tulemused on ravil siis, kui haige pöördub ise arsti poole. Ettepanek on luua IME ehk isemajandavad erakonnad. Toimivad liikmemaksudest. Nii toimivad nt korteriühistud.

Kes on kutsumuspoliitik? On selline, kes relvastab end südamekindlusega ja ei murdu ka siis, kui maailm tundub liiga rumal.

Helle Tiikmaa

Õeldakse - ajakirjandus on hukas, hoolib vaid klikkidest ja reitingutest, tõejärgse ajastu tõepõhjata meedia. Ka ka ajakirjanikud on hukas?

Sama heideti ette juba I vabariigi ajakirjandusele.

Juhan Peegli soovitus tudengitele – kui saad, ära kirjuta. Kirjutada tasub vaid sellest, millest ei saa vaikida. Eestis on sellist ajakirjandust. Kõike on samas palju rohkem, aga ajumaht on inimesel ikka sama ja kõike ei ole võimalik tarbida.

Igal rahval on ajakirjandus, mida ta väärrib ja ise tahab.

Viimased 25 aastat on ajakirjandust tunnistanud kui üsknes äritegevust. Igaüks, kes midagi kirjutab, võib kohe olla ajakirjanik. Toodab ajakirjanduselaadset toodet. Igaühel on võimalik oma mõtted turule tuua.

Arvamusi ja mõtteid vahetatakse enamasti nendega, kes nagunii samamoodi mõtlevad. Nendega, keda pole vaja veenda. Kui palju on sellest kasu? Halvem on see, kui imiteeritakse kuulamist ja arusaamist, aga karavan läheb omasoodu edasi.

Tahaks enam aeglast ajakirjandust ja selle mõttega tarbimist. Selleks on vaja haridust, et osata analüüsida. Ajakirjandus tuleks tunnistada loovaks osas ühiskonnast. 100 aasta pärast vaadatakse ajakirjandust kui allikat ja hinnatakse meid selle järgi.

Maarja Lõhmus

Meediaorganisatsioonide hooned näivad avalikud, kuid meediat toodetakse suletuses.

Ajakirjandus on usurpeeritud (sotsiaalmeedia poolt). Kas ajakirjanduse peaks ümbernimetama, et teha sama asja, mis oli ajakirjanduse sisu enne (online meedia arengut)?

On täheldada tsensuuri tendentse Eesti ajakirjanduses. Eesti ajakirjanduse pärisosaks võiks olla kriitiline analüüs. Eesti ajakirjandus on 250 aastat vana. See ongi Eesti ühiskonna võti. Eesti kultuur baseerub avalikkusel ja selle eest on hoolitsenud ajakirjandus.

Et me mõistaks, mis protsessid ühiskonnas toimuvad, peab mõistma, et ajakirjandus vajab aega.

Kultuurkapital peaks uurivat ajakirjandust toetama ja ajakirjandus tuleb tunnistada loovaks alaks.

Kui tundegid vaatavad praegu 80ndate aastate „Edasit“, siis nad imestavad, kuidas sai olla nii vaba ajakirjandus.

Andrus Kallastu (video)

Kuidas loovisikuna Pärnus ellu jääda?

Probleemid algavad sellel hetkel, kui sul pole ideed ja kui sa ei saa oma keskkonnast impulsse ideedeks. Kuidas aidata Pärnu loovisikuid selles osas?

Pärnus võiks olla loomeliitude esindus, mis vahendaks loojate teemasid kohalikule omavalitsusele ja tooks noori looja töö juurde.

Iga inimene saab loovisikuks ise ja teeb oma valiku isiklikult. Pigem oleks Pärnu loomeliitude esindus nagu saatkond. Pärnus võiks olla nii kohal Eesti Heliloojate Liit oma haruga.